

De Minister van Justitie
t.a.v. de Directeur Generaal Wetgeving,
Rechtspleging en Rechtsbijstand
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Afdeling Ontwikkeling

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t 070 - 361 9723
f 070 - 361 9746
www.rechtspraak.nl

datum 11 juli 2006
contactpersoon T.C. Kersten
doorkiesnummer 070 - 361 9835
e-mail t.kersten@rechtspraak.nl
ons kenmerk UIT 9131 / ONTW DK
bijlage(n) 3
onderwerp wetgevingsadvisering

Geachte heer Donner,

Hierbij treft u aan drie ongevraagde wetgevingsadviezen, afkomstig van het Landelijk overleg van voorzitters van de familiesectoren, waarvoor de Raad voor de rechtspraak uw aandacht vraagt. De adviezen hebben betrekking op:

1. de achternaamskeuze bij procedures tot erkenning van buitenlandse adopties
2. de wijze van oproeping in kinderrechtzaken
3. de behandeling van familie- korte gedingen met gesloten deuren

Deze onderwerpen hebben gemeen dat zij direct aan de rechtspleging raken: de gang van zaken op de zitting, de werkwijze rond oproepingen van partijen/ belanghebbenden en het voorkomen van zinloze procedures. De adviezen bevatten concrete voorstellen tot wijziging van de toepasselijke wettelijke voorschriften.

In verzoek u de voorgestelde wetswijzigingen in overweging te nemen.

Hoogachtend,

W.J.J. van Velzen
Lid Raad voor de rechtspraak

Bijlage 1

Wetgevingsadvies van het Landelijk overleg van voorzitters van de familiesectoren inzake achternaamskeuze bij erkenning buitenlandse adoptie

1. Inleiding

Binnen het Landelijk overleg van voorzitters van de familiesectoren (hierna: LOV-f) is aan de orde gekomen de problematiek die is ontstaan na invoering van de procedure tot erkenning van in het buitenland uitgesproken adopties. Is het bij het uitspreken van een adoptie naar Nederlands recht mogelijk om de keuze, die de adoptiefouders voor een achternaam van hun adoptiefkind maken, in de uitspraak te vermelden (op grond waarvan de ambtenaar van de burgerlijke stand (verder: ABS) deze keuze verwerkt in de op te maken akte), bij de erkenningsprocedure is de ambtenaar daartoe uiteindelijk, na een periode van onduidelijkheid, niet bereid gebleken, in elk geval niet ten aanzien van een tweede adoptiefkind. Ook de Commissie van Advies voor de zaken betreffende de Burgerlijke Staat en de Nationaliteit heeft laten weten geen wettelijke basis te zien voor toepassing van artikel 5b onder c Wet conflictenrecht namen. Het LOV-f acht het hierdoor optredende verschil in rechtspositie op dit punt voor adoptiefkinderen onjuist en acht daarnaast zinloos dat adoptiefouders een omweg zouden moeten bewandelen om een alleszins normale wens, die past in het kader van de erkenningsprocedure, ingewilligd te krijgen. Het LOV-f heeft daarom een ongevraagd advies tot aanpassing van de wetgeving opgesteld, dat u hierbij aantreft.

Het is het LOV-f overigens bekend dat er sprake is van een politieke wens tot algehele liberalisering van het namenrecht. Gezien de urgentie van de problematiek, verdient het niet de voorkeur hierop te wachten en bij aan te sluiten.

2. Het bestaande wettelijk kader

- a. Artikel 1:5 lid 3 BW regelt dat een kind dat door adoptie in familierechtelijke betrekking komt te staan tot een gehuwd ouderpaar van verschillend geslacht de achternaam van de vader krijgt, tenzij de ouders bij gezamenlijke verklaring voor de achternaam van de moeder kiezen.
- b. Artikel 1:5 lid 8 BW bepaalt dat een verklaring als onder a. bedoeld alleen kan worden afgelegd ten aanzien van het eerste kind van de beide ouders. Ook bepaalt dit artikellid dat volgende kinderen van dezelfde ouders dezelfde geslachtsnaam hebben als het eerste kind.
- c. De Wet conflictenrecht namen (Wcn) bepaalt in artikel 5a - kort gezegd - dat een naam die in het kader van een behoorlijke buitenlandse adoptieprocedure is gewijzigd, in die gewijzigde vorm in Nederland wordt erkend.
- d. Artikel 5b van die wet brengt mee – kort gezegd – dat voor een kind, dat door een buitenlandse adoptie Nederlander is geworden maar ten aanzien van wie niet een naamskeuze conform artikel 1:5 lid 3 BW heeft plaatsgevonden, binnen twee jaar alsnog de gezamenlijke verklaring kan worden afgelegd.
- e. Artikel 1:6 BW bepaalt dat de geslachtsnaam ten aanzien van een ieder dwingend bepaald wordt door de akte van geboorte.

datum 11 juli 2006
kenmerk UIT 9131 / ONTW DK
pagina 3 van 9

3. De huidige praktijk

De huidige praktijk is onduidelijk en in elk geval niet eenduidig.

Vooropgesteld kan worden dat, wanneer in het kader van de buitenlandse adoptieprocedure de achternaam van het kind gewijzigd is en die adoptie-uitspraak hier erkend wordt, ook de gewijzigde achternaam wordt erkend; is dat de gewenste achternaam (of de enig toelaatbare omdat het niet het eerste kind van de adoptiefouders is), dan bestaat er geen probleem. In deze gevallen maakt het ook niet uit of het om een eerste of een later adoptiefkind gaat.

Er is wel een probleem wanneer in het buitenland de achternaam vastgesteld of gewijzigd is in een naam die in Nederland niet toegestaan is, bijvoorbeeld omdat hij afwijkt van de achternaam van eerdere kinderen van partijen.

Is de keuze van de achternaam niet op deze wijze geregeld, dan wordt ten aanzien van een eerste in het buitenland geadopteerd kind door de ABS veelal de weg van artikel 1:5 lid 3 BW begaanbaar geacht. Naar het inzien van de WAC moet het dan niet alleen gaan om het eerste adoptiefkind van de ouders, maar om überhaupt hun eerste kind.

Ten aanzien van alle overige adoptiefkinderen wordt thans naamskeuze in het kader van de erkenning – hetzij de rechtstreekse via de ABS, hetzij die via de rechtbankprocedure – als niet op de wet gebaseerd beschouwd, kennelijk omdat de wet slechts spreekt van de mogelijkheid om de keuze ten aanzien van het eerste kind uit te brengen; daarnaast spreekt de wet, zowel in het BW als ook in de Wcn, slechts over “adoptie”, niet over erkenning daarvan. Ten aanzien van deze kinderen resteert slechts de weg van het verzoek tot geslachtsnaamwijziging aan de Koning, hetgeen als een onnodige extra rechtsgang wordt gevoeld.

4. Een mogelijke nieuwe wettelijke regeling

Het komt het fraaist voor de onderhavige materie te regelen in artikel 1:5 BW, nu dit artikel uitdrukkelijk de verkrijging van de geslachtsnaam regelt. De WAC stelt het volgende voor:

- de eerste volzin van artikel 1:5 lid 3 BW komt te luiden:

a. Indien een kind door adoptie of door erkenning van een buitenslands gegeven beslissing waarbij een adoptie tot stand is gekomen in familierechtelijke betrekking tot beide adoptanten komt te staan, verklaren zij ter gelegenheid van de adoptie of de erkenning gezamenlijk welke van hun beider geslachtsnamen het kind zal hebben. - voor de tweede en de derde volzin van genoemd artikellid worden resp. een b. en een c. geplaatst.

- de vierde volzin van genoemd artikellid komt te luiden:

d. De rechterlijke uitspraak inzake de adoptie of de erkenning, dan wel de akte betreffende de erkenning vermeldt de verklaring van de adoptanten hieromtrent. Betreft de adoptie of de erkenning niet het eerste kind tot wie de beide ouders in familierechtelijke betrekking staan, dan stelt de rechter in de uitspraak, dan wel de ambtenaar van de burgerlijke stand in de akte betreffende de erkenning, de geslachtsnaam vast aldus dat deze gelijk is aan die van het eerste kind van de adoptanten. Artikel 1:20 lid 1 BW is van overeenkomstige toepassing op de wijze waarop deze vaststelling op de geboorteakte wordt vermeld.

datum 11 juli 2006
kenmerk UIT 9131 / ONTW DK
pagina 4 van 9

Toelichting:

Bovenstaande tekst stelt allereerst buiten kijf dat bij een eerste (adoptief)kind in alle gevallen naamskeuze kan plaatsvinden, dus zowel bij een volle adoptie als bij een erkenning. Dat door die keuze een eventuele in het buitenland gegeven andersluidende beslissing ten aanzien van de geslachtsnaam buiten werking wordt gesteld is niet nieuw en vormt dan ook geen probleem.

Bij volgende kinderen wordt de geslachtsnaam vastgesteld, gelijk aan die van het eerste kind, en wordt die naam doorgevoerd door een latere vermelding op de geboorteakte, waartoe de rechter in de adoptie- of erkenningsuitspraak een last geeft. In veel gevallen moet een geheel nieuwe Nederlandse geboorteakte worden opgemaakt, waarin de oorspronkelijke geboortegegevens worden vermeld; ook een dergelijke akte leent zich ervoor om van een latere vermelding ten aanzien van de nieuwe geslachtsnaam te worden voorzien.

Overigens kan het beoogde effect ook worden bereikt door een vergelijkbare wijziging in de Wet conflictenrecht namen.

datum 11 juli 2006
kenmerk UIT 9131 / ONTW DK
pagina 5 van 9

Bijlage 2

Wetgevingsadvies van het Landelijk overleg van voorzitters van de familiesectoren inzake oproepingen in kinderrechtzaken

1. Inleiding

Per 1 april 2006 is in werking getreden het landelijk Procesreglement Civiel Jeugdrecht. Daarin wordt, in navolging van de wettelijke voorschriften en andere reglementen, voorgeschreven dat de oproeping voor de behandeling ter zitting zowel aangetekend met ontvangstbevestiging als per gewone post aan - kort gezegd - op te roepen privé-personen wordt toegezonden. De vaststelling van dit reglement maakte bij een aantal rechtbanken veel weerstand tegen deze regeling los, omdat de praktijk tot toen toe anders en minder arbeidsintensief was en daarbij nooit tot problemen had geleid.

2. Het bestaande wettelijk kader

2.1. Op de procedures bij de civiele kinderrechtzaken zijn, ten aanzien van de oproepingen, de normale regels van toepassing die gelden voor verzoekschriftprocedures: artt. 271 tot en met 277 Rv. Deze brengen mee dat belanghebbenden die tot dan toe niet in de procedure verschenen zijn bij aangetekende brief worden opgeroepen, tenzij de rechter anders bepaalt. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat die eventuele andere wijze van oproepen niet minder zekerheid mag impliceren dat de oproep de betrokkene bereikt dan bij aangetekende oproeping het geval is; dit blijkt uit de toelichting op het vroegere artikel 3 Besluit OMV, de voorloper van de huidige bepaling. Dit betekent dus dat oproeping uitsluitend per gewone brief niet toelaatbaar moet worden geacht.

2.2. De verzoekende partij hoeft niet aangetekend te worden opgeroepen, er kan met een gewone brief worden volstaan. Ratio achter dit verschil is dat de verzoekende partij de eigen NAW-gegevens verstrekt en er belang bij heeft dat die juist zijn. Het is ook de verzoekende partij die de NAW-gegevens van de belanghebbenden aanreikt, maar diens belang bij de juistheid daarvan hoeft niet groot te zijn.

2.3. Het landelijk procesreglement Civiel Jeugdrecht bepaalt dat verzoekers en belanghebbenden voor wie zich geen procureur heeft gesteld opgeroepen worden per aangetekende brief met ontvangstbevestiging én per gewone post. Het voorschrift van de ontvangstbevestiging heeft te maken met het feit dat anders nooit valt vast te stellen of de geadresseerde de brief heeft ontvangen, hetgeen de zin aan de oproeping grotendeels doet ontvallen.

3. De huidige praktijk

3.1. Bij veel rechtbanken was gebruikelijk om belanghebbenden in civiele jeugdzaken alleen per gewone brief op te roepen. In het gros van de gevallen gaat het daarbij om de ouder(s). Daarbij werd de adressering gebaseerd op een GBA-uitreksel dat door de verzoekende partij (Raad voor de Kinderbescherming of gezinsvoogdij-instelling (GVI)) werd aangeleverd, dan wel - in geval van verlengingsverzoeken - op de adresinformatie die de GVI aangaf. Er werd van uitgegaan dat die informatie klopte omdat de GVI regelmatig contact met de betrokken ouders heeft en dus de actuele NAW-gegevens hanteert. Hoewel de intensiteit van de contacten tussen GVI en ouders wel eens te wensen overlaat bleek deze gang van zaken vrijwel nooit tot problemen te leiden; als al een foutief

datum 11 juli 2006
kenmerk UIT 9131 / ONTW DK
pagina 6 van 9

adres was opgegeven werd dat nog voor de zitting rechtgetrokken, al was het maar doordat de gezinsvoogd de ouders telefonisch op de hoogte stelde en opriep.

3.2. Een gewone brief wordt in bijna 100% van de gevallen binnen enkele dagen bezorgd. Voor een aangetekende brief met ontvangstbevestiging geldt dat alleen wanneer bij de eerste aanbieding iemand op het adres wordt aangetroffen die de brief in ontvangst kan nemen; in andere gevallen wordt een bericht achtergelaten voor de geadresseerde, die zich binnen veertien dagen op het postkantoor kan melden om de brief alsnog af te halen. Gebeurt dat niet, dan wordt de brief - als het goed gaat, wat niet altijd het geval is - enkele dagen nadien aan de afzender geretourneerd.

Oproepen voor verlengingsverzoeken werden ongeveer zes weken voor de zitting verzonden; voor nieuwe verzoeken was de termijn vaak veel korter. Nu bepaalt het reglement dat de oproepingstermijn in alle gevallen twee tot vier weken is. Die termijn is te kort om de terugkeer van een ontvangstbevestiging van een aangetekende brief te kunnen afwachten, reden waarom ook per gewone brief wordt opgeroepen. Aangenomen mag worden dat de oproeping per gewone brief veelal voldoende is en dat de aangetekende brief niet meer wordt afgehaald.

3.3. De kosten van aangetekende oproeping zijn hoog. Oproeping per gewone brief is niet duur en vindt thans naast de aangetekende oproeping plaats. Het laten vervallen van de aangetekende oproeping scheelt aanzienlijk in portokosten, maar ook in werk voor de griffie: het gereedmaken van aangetekend te versturen brieven is bewerkelijk (envelop voorzien van aantekenformulier, noteren in aantekenregister), en ook het verwerken van terugkomende brieven en ontvangstbevestigingen vraagt tijd.

4. Een mogelijke nieuwe wettelijke regeling

Aan artikel 272 Rv. zou, onder aanduiding van de huidige tekst als lid 1, een tweede lid kunnen worden toegevoegd met de volgende inhoud:

2. In zaken, geregeld in de vierde afdeling van titel 14 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, kan, indien de Raad voor de Kinderbescherming of de stichting als bedoeld in artikel 1 onder f van de Wet op de Jeugdzorg als verzoeker optreedt, de oproeping bij gewone brief geschieden, mits de verzoeker bij het verzoek ofwel een uittreksel uit de gemeentelijke basisadministratie betreffende de op te roepen belanghebbende overlegt dat niet ouder is dan vier weken ofwel uitdrukkelijk verklaart dat het van de belanghebbende opgegeven adres het adres is waar deze in de gemeentelijke basisadministratie staat ingeschreven of daadwerkelijk verblijft.

Toelichting:

Een dergelijke regeling geeft voldoende zekerheid dat de oproep naar het juiste adres wordt verzonden. Er mag voldoende vertrouwen in de genoemde professionele verzoekende partijen bestaan dat zij de juiste adresgegevens aanleveren. Een gba-uittreksel van vier weken oud is aanmerkelijk "verser" dan de veelal voorgeschreven maximale ouderdom van drie maanden, hetgeen ook meer zekerheid geeft over de betrouwbaarheid van het adres.

Onderkend wordt dat de voorgestelde wijze van oproepen in kinderkzaken een uitzondering wordt op de algemene regel die (tenminste) aangetekende oproeping voorschrijft. De rechtvaardiging ervan zit in het

datum 11 juli 2006
kenmerk UIT 9131 / ONTW DK
pagina 7 van 9

gegeven dat het gaat om een categorie zaken en op te roepen personen waarbij het veel vaker dan bij andere zaken gaat om:

- ofwel personen die op heel korte termijn voor de zitting moeten worden opgeroepen
- ofwel om personen die een vaag werkelijk adres hebben.

Er zijn uiteraard ook andere zaken waarin oproeping op korte termijn moet plaatsvinden (zoals voorlopige voorzieningen bij echtscheiding), maar daar geldt de tweede genoemde reden niet voor, en evenmin het gegeven dat bij jeugdzaken een rol speelt, nl. dat Raad of GVI moet garanderen dat het opgegeven adres juist is.

datum 11 juli 2006
kenmerk UIT 9131 / ONTW DK
pagina 8 van 9

Bijlage 3

Wetgevingsadvies van het Landelijk overleg van voorzitters van de familiesectoren inzake familie-kort gedingen met gesloten deuren

1. Inleiding

Herhaaldelijk is binnen het Landelijk overleg van voorzitters van de familiesectoren (hierna: LOV-f) besproken dat het wenselijk is dat er een algemene regel tot stand komt, inhoudend dat familie-kort gedingen met gesloten deuren worden behandeld. Bij vrijwel alle rechtbanken worden dergelijke kort gedingen al standaard met gesloten deuren behandeld, waarbij steeds individueel moet worden bepaald dat dit zo gebeurt.

2. Het bestaande wettelijk kader

Artikel 803 Rv. bepaalt dat behandeling van zaken die op Boek 1 BW gebaseerd zijn - dus alle zaken betreffende het personen- en familierecht - met gesloten deuren worden behandeld. Gelet op de plaatsing van dit artikel in boek 3 titel 6 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is het artikel alleen van toepassing op de in die titel geregelde verzoekschriftprocedures¹. Korte gedingen, over welk onderwerp dan ook, vallen onder de werking van art. 27 Rv.; zij worden ter openbare terechtzitting behandeld, maar de rechter kan een aantal variaties van een behandeling met gesloten deuren bevelen, onder meer indien de belangen van minderjarigen of de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van partijen dit eisen, of indien openbaarheid het belang van een goede rechtspleging ernstig zou schaden.

3. De huidige praktijk

Voor de eerstgenoemde grond tot sluiting van de deuren wordt bij familierechtelijke kort gedingen veelvuldig toegepast. Er bestaat nauwelijks verschil van inzicht over dat het ongewenst is kort gedingen betreffende Boek 1-zaken in het openbaar te behandelen. Voor openbaarheid valt ook geen goed argument te bedenken, nu de materie die in een dergelijk kort geding aan de orde komt niet verschilt van die die in de bodemzaak wordt behandeld en die bodemzaak per definitie met gesloten deuren wordt behandeld.

Een complicatie ligt in de kort gedingen die - bijvoorbeeld - straat- en contactverboden tussen gewezen partners betreffen, of problemen in de financiële afwikkeling tussen hen. Deze vallen niet onder het begrip Boek 1-zaken of zaken betreffende het personen- en familierecht, maar hebben evenzeer als die zaken een hoog privacy-gehalte. Er valt veel voor te zeggen om als uitgangspunt te formuleren dat dergelijke zaken ook met gesloten deuren worden behandeld.

4. Een mogelijke nieuwe wettelijke regeling

Met inachtneming van de hierboven besproken aspecten meent het LOV-f dat een oplossing zou kunnen worden gevonden in een wetwijziging van bijvoorbeeld de volgende inhoud.

¹ Overigens valt op dat in deze titel niet geregeld is op welke procedures de titel betrekking heeft; een concrete verwijzing naar Boek 1 BW ontbreekt.

datum 11 juli 2006
kenmerk UIT 9131 / ONTW DK
pagina 9 van 9

Artikel 254 Rv. krijgt een vijfde lid, dat luidt:

5. Tenzij alle partijen een behandeling in een openbare terechtzitting wensen en onverminderd artikel 27 van dit wetboek, vindt de behandeling plaats met gesloten deuren wanneer de gevorderde voorziening
- a. betrekking heeft op een zaak betreffende het personen- en familierecht, zoals bedoeld in de zesde titel van boek 3 van dit wetboek, of
 - b. (mede) zou moeten worden getroffen tussen (gewezen) echtgenoten, geregistreerde partners of personen tussen wie anderszins een affectieve partnerrelatie bestaat of heeft bestaan, tenzij de voorzieningenrechter van oordeel is dat in het onderwerp van de gevorderde voorziening onvoldoende zwaarwegende belangen van partijen liggen die tot behandeling met gesloten deuren behoren te leiden.

Toelichting:

De voorgestelde regeling brengt mee dat de behandeling van Boek 1-zaken altijd achter gesloten deuren plaatsvindt, tenzij partijen beiden een openbare behandeling wensen. De rechter kan dergelijke zaken niet tegen de zin van partijen in het openbaar behandelen. Ook als partijen dat niet nodig vinden, dan kan de rechter met een beroep op artikel 27 Rv. nog sluiting van de deuren bevelen, omdat de rechter de orde ter terechtzitting bepaalt.

In zaken tussen ex-partners is behandeling met gesloten deuren ook het uitgangspunt, maar in dat geval kan de rechter daar van afwijken als het onderwerp niet (voldoende) privacy-gevoelig is. Er is immers geen reden om gewone zakelijke geschillen, zoals die ook tussen andere partijen voorkomen, met gesloten deuren te behandelen enkel omdat partijen ex-partners (in affectieve zin!) zijn.